

مفید، محمدبن محمد، ۳۳۶-۴۱۳ق.

فصل‌های برگزیده: گزیده‌ای از کتاب الفصول المختاره [نویسنده محمدبن محمد مفید] / سیدمحسن طباطبائی. - قم: مؤسسه بوستان کتاب (مرکز چاپ و نشر دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، ۱۳۹۹.

۱۰۴ ص. - (مؤسسه بوستان کتاب: ۲۵۹۳) (کلام و عقاید: ۲۶۷. کلام استدلالی: ۷۵)

ISBN 978-964-09-1888-3

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

کتاب‌نامه به صورت زیرنویس.

۱. کلام شیعه امامیه - قرن ۴ق. ۲. شیعه - دفاعیه‌ها - متون قدیمی تا قرن ۱۴.

۳. اهل سنت - دفاعیه‌ها - متون قدیمی تا قرن ۱۴. الف. طباطبائی، سیدمحسن، ۱۳۵۳ -

مترجم. ب. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم. مؤسسه بوستان کتاب. ج. عنوان:

الفصول المختارة من «العیون و المحاسن». فارسی. برگزیده. د. عنوان: گزیده‌ای از کتاب

الفصول المختاره. ه. عنوان.

۲۹۷/۴۱۸۷۲

BP ۲۰۹/۶/م ۷ ۹۰۴۱

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۴۹۷۹۵۵۱

۱۳۹۹

موضوع: کلام استدلالی: ۷۵ (کلام و عقاید: ۲۶۷)

گروه مخاطب: تخصصی (پژوهشگران و اساتید حوزه و دانشگاه)

شماره انتشار کتاب (چاپ اول): ۲۵۹۳

مسلسل انتشار (چاپ اول و بازچاپ): ۷۴۱۸

فصل‌های برگزیده

گزیده‌ای از کتاب «الفصول المختاره»

سید محسن طباطبائی

فصل‌های برگزیده

گزیده‌ای از کتاب «الفصول المختاره»

• نویسنده: سیدمحسن طباطبائی
• ناشر: مؤسسه بوستان کتاب
• لیتوگرافی، چاپ و صحافی: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
• نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹ • شمارگان: ۵۰۰ • بها: ۱۶۰۰۰ تومان

تمامی حقوق نشر مکتوب و الکترونیک اثر متعلق به مؤسسه بوستان کتاب است

printed in the Islamic Republic of Iran

❖ دفتر مرکزی: قم، خ شهدا (صفایه)، ص پ ۹۱۷ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۰۷-۲۷۷۲۲۱۵۵-۲۷۷۲۲۱۵۴، تلفن پخش: ۳۷۷۴۳۴۲۶

❖ فروشگاه مرکزی: قم، چهارراه شهدا (عرضه ۱۲۰۰۰ عنوان کتاب با همکاری ۱۷۰ ناشر)

❖ فروشگاه شماره ۲: تهران، خیابان انقلاب، بین وصال و فلسطین، پلاک ۹۵۱، تلفن: ۶۶۹۶۹۸۷۸

❖ فروشگاه شماره ۳: مشهد، چهارراه خسروی، مجتمع پاس، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه خراسان رضوی، تلفن: ۳۲۲۳۳۶۷۲

❖ فروشگاه شماره ۴: اصفهان، چهار راه کرمانی، جنب دفتر تبلیغات اسلامی شعبه اصفهان، تلفن: ۳۲۲۲۰۳۷۰

❖ فروشگاه شماره ۵ (رنگین کمان، فروشگاه کودک و نوجوان): قم، چهارراه شهدا، نبش خیابان ارم، تلفن: ۳۷۷۴۳۱۷۹

اطلاع از تازه‌های نشر از طریق پیام کوتاه (SMS)، با ارسال شماره همراه خود به ۱۰۰۰۲۱۵۵ و یا ارسال درخواست به:

پست الکترونیک مؤسسه: E-mail: info@bustaneketab.com

جدیدترین آثار مؤسسه و آشنایی بیشتر با آن در وب سایت: www.bustaneketab.com

با قدردانی از همکاری که در تولید این اثر نقش داشته‌اند:

- اعضای شورای بررسی آثار • دبیر شورای کتاب و سرویراستار: ابوالفضل طریقه‌دار • ویراستار: حسین برخورداری
- اصلاحات حروف‌نگاری: اکرم صادقی و حسین محمدی • صفحه‌آرایی: احمد مؤتمنی
- نمونه‌خوانی: جواد غروجی • کنترل فنی صفحه‌آرایی: سیدرضا موسوی‌منش
- مدیر گروه هنری: مسعود نجابتی • طراح جلد: محمود هدایی • اداره آماده‌سازی: حمیدرضا تیموری
- اداره چاپخانه: مجید مهدوی و سایر همکاران لیتوگرافی، چاپ و صحافی • مدیر تولید: عبدالهادی اشرفی
- رئیس مؤسسه
محمدباقر انصاری

فهرست مطالب

مقدمه ۱۱

بخش اول

گفتار ائمه علیهم السلام

برتری اهل بیت علیهم السلام ۱۷

سلام پدرجان ۱۷

فضیلت علی علیه السلام ۱۸

برتری آل علی علیهم السلام ۱۹

بخش دوم

مناظرات اصحاب

دلایل امامت ۲۱

افترا به علی علیه السلام ۲۳

دفن در حجره ۲۴

قدرت مناظره ۲۵

فصل‌های برگزیده

۲۷	فلسفه صلیب
۲۷	علم خلیفه
۲۸	پاسخ‌های مختصر و مفید
۳۰	جایگاه هشام بن حکم
۳۰	تأیید الهی در دفاع از حق
۳۲	محکومیت خوارج
۳۴	برتری ظاهر و باطن
۳۵	جواب ظریف

بخش سوم

حکایت‌های شیخ مفید رحمته الله

۳۷	ارث دختر
۳۹	ایمان کودک
۴۰	امامت کودک
۴۱	آیه غار
۴۳	آیه تطهیر
۴۵	بیعت مردود
۴۷	تفاوت آیات قیامت
۴۸	حکم متعه
۴۹	جواز متعه
۵۲	حدیث «هزار باب»
۵۴	حدیث طیر

فهرست مطالب

۵۵	در برابر زیدی
۵۶	در باره کلمه «مولا»
۵۷	راهنمایی خلیفه
۵۸	رجعت
۶۰	شفاعت در قرآن
۶۲	شیعه و حنابله
۶۴	عصمت انبیا و امامان
۶۴	گناه داود علیه السلام
۶۵	غیبت
۶۸	علت غیبت
۷۰	علم و عصمت علی علیه السلام
۷۲	مظلومیت اهل بیت علیهم السلام
۷۵	مناظره با رمانی
۷۹	مناظره در سامرا
۸۱	نسبت های ناروا
۸۳	نص بر امامت
۸۴	وقاحت ناصبی
۸۶	افشاگری شافعی و حنفی

شرح حال برخی افراد

۹۱	ابراهیم بن سیار نظام
۹۱	ابن راوندی

فصل‌های برگزیده

- ۹۲ ..... ابن قبة
- ۹۳ ..... ابن میثم
- ۹۳ ..... ابوالحسین خیاط
- ۹۳ ..... ابوالهذیل علاّف
- ۹۴ ..... اخطل
- ۹۵ ..... امّ سلمه
- ۹۵ ..... انس بن مالک
- ۹۶ ..... حران بن اعین
- ۹۶ ..... دارکی
- ۹۶ ..... داود بن علی بن خلف
- ۹۷ ..... رمانی
- ۹۷ ..... سوار
- ۹۸ ..... سوید بن غفله
- ۹۸ ..... سیّد حمیری
- ۹۹ ..... ضرار
- ۹۹ ..... عبدالله بن یزید
- ۹۹ ..... علی بن احمد بن اسحاق
- ۱۰۰ ..... فضل بن شاذان
- ۱۰۰ ..... قیس بن ماصر
- ۱۰۰ ..... کرایسی
- ۱۰۱ ..... ولید بن عقبه
- ۱۰۱ ..... هارون

فهرست مطالب

- ۱۰۱ ..... هشام بن حکم
- ۱۰۲ ..... یحیی برمکی
- ۱۰۲ ..... یونس بن یعقوب
- ۱۰۳ ..... ضمیمه

مقدمه

اثر پیش رو، ترجمه و گزیده‌ای است از کتاب شریف الفصول المختارة اثر سید مرتضی رحمته الله (۳۵۵-۴۳۶ق)، نام کامل مصنف علی بن حسین بن موسی بن محمد بن موسی بن ابراهیم بن امام موسی کاظم علیه السلام است، در بغداد تولد و وفات یافت و معروف به سید مرتضی، شریف مرتضی و علم الهدی می‌باشد.

درباره کتاب

نام کامل کتاب «الفصول المختارة من العیون و المحاسن» و برگزیده‌ای از دو کتاب شیخ مفید رحمته الله^۱ (المجالس المحفوظة فی فنون الکلام و العیون و المحاسن) است.^۲ البته این دو کتاب در دست نیستند و شیخ مفید در کتاب الإفصاح

---

۱. متولد یازدهم ذی‌قعدة ۳۳۶ و متوفای سوم رمضان ۴۱۳ هجری قمری.

۲. مرحوم کنتوری (برادر میرحامد حسین هندی رحمته الله) تصریح می‌کند که این دو کتاب، مأخذ الفصولی است که سیدمرتضی گزیده است. کشف الحجب و الأستار عن أسماء الكتب و الأسفار، ص ۳۸۹.

فی الامامة ذیل بحثی درباره آیه ۲۶ سورة فتح، تفصیل آن را به کتاب العیون و المحاسن خود ارجاع می‌دهد^۱ و نجاشی - شاگرد شیخ مفید - نام هردو کتاب را ضمن ۱۷۴ کتابی که از آثار ایشان نام برده، ذکر کرده است.^۲

نجاشی کتاب دیگری نیز به نام الفصول من العیون و المحاسن جزو تألیفات شیخ آورده است که این مطلب سبب شد این سؤال پیش آید که این کتاب همان الفصول المختارة است یا کتابی دیگر؟

برخی محققان با اشاره به نظر مرحوم تهرانی^۳ یک کتاب فصول را به شیخ و دیگری را به سید منتسب می‌دانند،^۴ ولی روشن است که الفصول المختارة موجود، اثر سید مرتضی است نه شیخ مفید، چراکه در جای‌جای کتاب می‌گوید: «حدّثنی الشیخ» جایی هم ضمن تصریح به نام خود توضیحاتی درباره یکی از فصل‌های کتاب از شیخ مفید، خواسته است: «ابوالقاسم علی بن الحسین الموسوی گوید: من از شیخ خواستم که این مطلب را برای من واضح کند...».^۵

علاوه بر دو کتاب یادشده، چند مذاکره و توضیحات شفاهی بین

۱. «قد استقصیت الکلام فی هذه المسألة فی مواضع من کتبی و خاصة کتاب العیون و المحاسن فانّی فرغت فیها الکلام...» الافصاح فی الامامة، ص ۱۹۲.

۲. رجال نجاشی، ص ۳۹۹ و ۴۰۰.

۳. «یظهر منه [النجاشی] أنّ «العیون» و «الفصول منه» متعددان و کلاهما للشیخ المفید، و أما کتاب الفصول المختارة من العیون و المحاسن فهو للسید الشریف المرتضی علم الهدی و هو موجود الآن.» الذریعة إلى تصانیف الشیعة، ج ۱۵، ص ۳۸۶.

۴. عبدالعزیز طباطبائی، المقالات و الرسائل، کنگره شیخ مفید، ج ۱، ص ۲۷۰.

۵. الفصول المختارة، ص ۱۱۶.

استاد و شاگرد نیز برخی فصول کتاب را تشکیل می‌دهد، مثل آنچه در فصل ۲۹ این کتاب آورده‌ایم.

تاریخ نگارش کتاب دقیقاً ثبت نشده است، اما در صفحه ۳۲۱ (اواخر کتاب) آمده است: «اکنون که سال ۳۷۳ هجری است...» و می‌توان گفت سید مرتضی در آن تاریخ مشغول تصنیف آخرین فصول کتاب بوده است.

انگیزه ترجمه

قطعاً کتاب *الفصول المختارة*، که دو تن از استوانه‌های معارف شیعی آن را تدوین و تلخیص کرده‌اند، از ذخایر ارزشمندی است که باید مورد استفاده و مراجعه خاص و عام قرار گیرد، اما عربی بودن متن، مانع از بهره‌مندی عموم مردم و ناآشنایان به زبان عربی می‌شد؛ تا آن‌که حدود دویست سال قبل، مرحوم آقا جمال خوانساری (م ۱۱۲۲ ق) بنا به خواهش یکی از ارکان بنیان دولت صفوی به نام «حاجی احمد بیگ» اقدام به ترجمه آن کرد؛ ترجمه‌ای دقیق اما سنگین و مغلق که در سال ۱۳۷۷ شمسی به مناسبت کنگره بزرگداشت آقا حسین خوانساری رحمته‌الله با تصحیح آقایان: صادق حسن زاده و علی اکبر زمانی نژاد در ۷۱۲ صفحه با عنوان *دفاع از تشیع* توسط انتشارات مؤمنین چاپ شد، اما امروزه برای فهم بهتر آن نیازمند ترجمه‌ای مجدد، روان و شیوا بود.^۱

به اقتضای ذوق ادبی سید مرتضی رحمته‌الله اشعار عربی فراوانی در کتاب وجود داشت و با توجه به دوران حیات شیخ مفید و غلبه

۱. در نقل آدرس‌ها و شرح حال‌های آخرین کتاب از آن چاپ و تحقیقات آن بهره برده‌ایم.

اندیشه شیعی در بغداد، تنقیص و تفسیق‌هایی درباره برخی صحابه ذکر شده بود که پیرایش آن‌ها در شرایط کنونی ضروری به نظر رسید. هم‌چنین، شرح حال مختصری از اعلام در پایان کتاب بیان شده است.

در پایان، ضمن ادای شکر بی‌کران به درگاه حضرت احدیت، برای مؤلف، تلخیص‌کننده و مترجم مغفرت، سلامت و توفیق بیشتر برای علمای اعلام و حافظان شریعت اسلام و تعجیل در ظهور منجی عالم بشری را از او خواستارم.

از محقق گران‌قدر جناب استاد یوسفی غروی، که این اثر به ارشاد ایشان شکل گرفت، تشکر فراوان و از فضلا و خوانندگان محترم انتظار ارشاد و تذکر خطاهای احتمالی را دارم.

هم‌چنین از مدیریت و دست‌اندرکاران تولید مؤسسه بوستان کتاب که در آماده‌سازی و چاپ و نشر اثر تلاش نموده‌اند سپاس گزارم.

«لَهُ الْحَمْدُ فِي الْأُولَى وَالْآخِرَةِ وَلَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ»^۱

سیدمحسن طباطبائی

۱. قصص، آیه ۷۰.

سبب تألیف اثر به فرموده مؤلف

سید مرتضیٰ رحمته الله در آغاز کتاب فرموده است که درخواست یکی از علاقه‌مندانش انگیزه تلخیص و فراهم آوردن این کتاب شد:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمُتَوَحِّدِ بِالْقَدَمِ، الْعَامِّ لِجَمِيعِ خَلْقِهِ بِالنِّعَمِ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ مَعَادِنِ الدِّينِ وَالْكَرَمِ وَ سَلَّمَ كَثِيرًا.»

تو - که خدا مؤیدت ی دارد - از من خواسته بودی مطالبی از کتاب مجالس و نکته‌هایی از کتاب العیون و المحاسن شیخ و مولا و سرورمان «شیخ مفید» ابو عبدالله محمد بن محمد بن نعمان - ادام الله عزّه - گردآوری و گزینش کنم تا در سفر از آن بهره‌مند شوی و در وطن به نشر مطالب آن پردازی.

من به این تقاضا پاسخ مثبت دادم تا تو را خوش حال کنم و بهره‌ای هم از ثواب الهی نصیب خود سازم. واللّٰهُ الْكَرِيمُ يُوفِّقُكَ بِرَحْمَتِهِ لِذَلِكَ وَ يَتَفَضَّلُ بِحِرَاسَتِكَ إِنَّهُ قَرِيبٌ مُّجِيبٌ».